

Digitalizace fondu NPMK J. A. Komenského

Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského

- **Pedagogické muzeum J. A. Komenského** – Valdštejnská 20, Praha 1

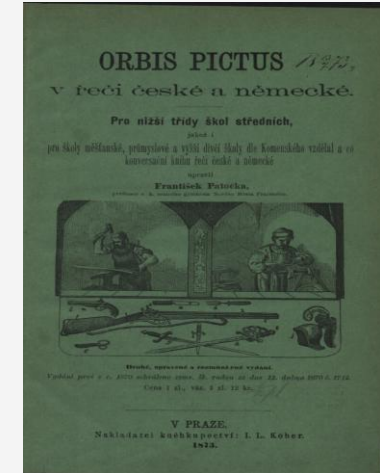
(<https://www.npmk.cz/muzeum>)

- **Pedagogická knihovna J. A. Komenského** – Jeruzalémská 12, Praha 1

(<https://www.npmk.cz/knihovna>)

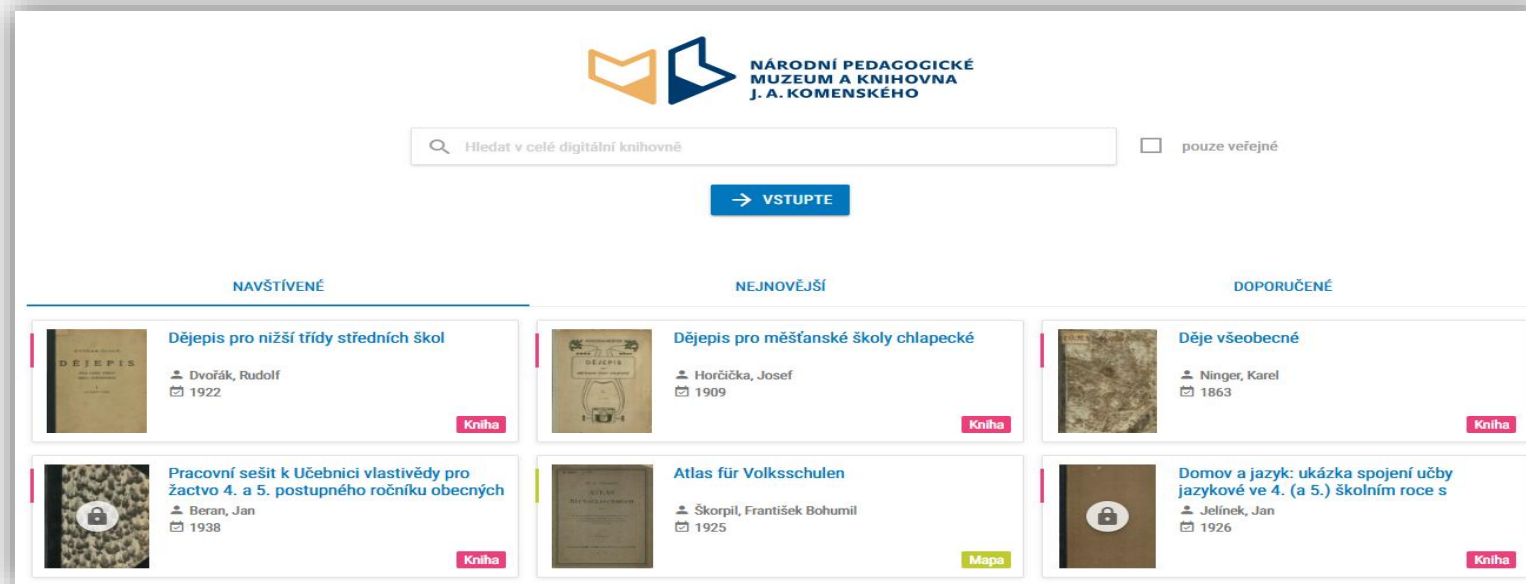
Fondy Pedagogické knihovny J. A. Komenského

- 500 tisíc svazků
- učebnice pro základní a střední školy od konce 19. století
 - konzervační fond učebnic a vysokoškolských skript budovaný od roku 1953 (cca 60 tis. svazků)
- učební osnovy a plány, výroční zprávy
- fond Sukovy studijní knihovny literatury pro mládež – dětská literatura od konce 18. století
- pedagogické časopisy od 30. let 19. století
- komeniologická literatura

Digitalizace fondu Pedagogické knihovny

- digitalizace fondu PK do digitální knihovny Kramerius - od roku 2019
- digitální knihovna fondu PK – přístup přes Kramerius 5 (<https://kramerius.npmk.cz/>)

- dokumenty, k nimž se již neváže autorsko-právní ochrana, jsou zpřístupňovány veřejně
- plný přístup k digitalizovaným dokumentům, u nichž podle autorského zákona ještě nevypršela majetková práva, je registrovaným uživatelům k dispozici na počítačích ve studovnách

- **rok 2019** - dotační program VISK7 MKČR - *Digitalizace ohrožených bohemikálních dokumentů ve fondech českých knihoven*
 - digitalizace historických učebnic bez ohledu na vyučovací předmět
 - **rok 2020** – dotační program VISK7 MKČR - *Digitalizace ohrožených bohemikálních dokumentů ve fondech českých knihoven*
 - digitalizace historické literatury pro děti a mládež
 - soubor Dobré knihy dětem – bibliografický přehled kvalitních knih pro děti a mládež publikovaný roku 1920
 - **rok 2021** - *resortní projekt Digitalizace MŠMT*
 - pokračování digitalizace historické literatury pro děti a mládež ze souboru Dobré knihy dětem
 - **rok 2022** - *resortní projekt Digitalizace MŠMT*
 - digitalizace historických učebnic zeměpisu
 - **rok 2023** - *resortní projekt Digitalizace MŠMT*
 - digitalizace historických učebnic vlastivědy
 - **rok 2024** - *resortní projekt Digitalizace MŠMT*
 - digitalizace historických učebnic dějepisu
-

Výběr, příprava na digitalizaci

- prvotní výběr na základě tištěné bibliografie a rešerše
- v případě, že byla kniha digitalizována jinou knihovnou, projde záznam retrokatalogizací a doplníme odkaz na digitalizát (do českých i zahraničních digitálních knihoven)
- retrokatalogizace a s tím spojená identifikace pořadí vydání, roku vydání, případně dalších identifikačních údajů, kontrola fyzického stavu na úplnost a dobrou čitelnost
- cenzurní zásahy do původního vydání – především v době Protektorátu Čechy a Morava
- na jednom záznamu bývá navázáno i několik knihovných jednotek → špatná katalogizace → jiná vydání
- případy otisků daného vydání a pravděpodobných dotisků, některé vydané ve stejném roce, případně v rozmezí několika let
- doplnění záznamu v AKS o ministerské doložky a provenience
- obtížně ověřitelné identifikační údaje u starší produkce před rokem 1945 (ověřujeme v bibliografii autora, dobových katalozích nakladatelů a knihkupců), chybějící rok vydání → jiné obálky, jiná vazba
- unikátní tituly bez čČNB – příprava skenů identifikačních pramenů a podání žádosti o přidělení nového čČNB
- ověřování autorských práv všech uvedených autorů, dohledávání dalších původců (např. ilustrátorů)
- hlášení do SKC ČR o probíhající digitalizaci
- workflow digitalizace je zaznamenáno ve služebním poli záznamu v AKS a v produkční tabulce

Proces digitalizace

- skenování
- úprava digitalizátu ve ScanTailoru
- rozpoznání textu a převod do textové podoby (OCR)
- tvorba balíčků v ProArcu (metadata, paginace a přiřazení identifikátoru urn:nbn)
- nahrání balíčků do Krameria NPMK
- přiřazení do kolekcí
- zápis do Souborného katalogu ČR a do Registru digitalizace
- doplnění obálek do on-line katalogu NPMK

Ukázka kolekcí v digitální knihovně PK přístupná přes Kramerius 5

Hledat v celé digitální knihovně

Sbírký Procházet Informace English

Československá státní škola ve Velké Británii

První Československá státní škola ve Velké Británii zahájila zásluhou školského a osvětového odboru exilového Ministerstva vnitra v Londýně již v říjnu 1940 vyučování dětí emigrantů, z nichž řada byla z rodin úředníků československých exilových úřadů či vládních činitelů, zaměstnanců československých podniků v zahraničí (mj. firem Baťa a Sigma) a dětí zachráněných z Československa Nicolase Wintonem. https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2019/02/ph_2006_zpravy.pdf

37 titulů

Knihy pro nejmenší čtenáře

Výběr z leporel a obrázkových knih pro nejmenší čtenáře z české knižní produkce 19. a 20. století zahrnuje nejen krásně vypravené knihy, ale i knihy nevalně spojující složku grafickou a textovou. V řadě případů se však tyto dětské tituly dochovaly pouze ve fondu Sukovy knihovny a jsou cenným dokladem vývoje knih určených dětem.

53 titulů

Ludmila Tesařová, 1857-1936

Ludmila Tesařová se narodila 24. prosince 1857 v Praze v rodině učitele a spisovatele Františka Tesaře. Po absolvování kurzu pro pěstounky nastoupila do mateřské školy v Karlíně a později (1883) se tam stala ředitelkou. Byla velkou popularizátorkou loutkového divadla nejen ve školách. Roku 1886 uspořádala první výstavu knih, pomůcek a hraček pro mateřské školy, od roku 1903 řídila několik let přílohu učitelského časopisu pro mateřské školy a psala odborné články. Za svůj život publikovala přes 40 knih (pohádky, dětské verše, texty k leporelům a hry pro loutkové divadlo). Zemřela v Praze 22. dubna 1936. https://cs.wikipedia.org/wiki/Ludmila_Tesa%C5%99ov%C3%A1

14 titulů

Dobré knihy dětem

Profesor Václav František Suk vypracoval bibliografický přehled kvalitních knih pro děti a mládež pod názvem Seznam dobré četby dětem. Ten byl vydán v Praze roku 1920 jako dvojčíslo časopisu Úhor, nákladem Společnosti přátel literatury pro mládež. Jednalo se o historickou retrospektivu těch nejlepších knih pro děti a mládež. U příležitosti stoletého výročí vydání této bibliografie byl kompletně zpracován celý Seznam... V rámci projektu VISK7 byly vybrané tituly z tohoto uceleného souboru literatury pro děti a mládež digitalizovány. Byly vybrány tituly z první kapitoly "Knihy pro nejmenší čtenáře", z druhé kapitoly "Básně" a třetí kapitoly "Pohádky, pověsti, legendy a bajky. Ve fondu PK je většina titulů uvedených v bibliografiích. Některé tituly byly již dříve digitalizovány jinými knihovnami.

297 titulů

Lída Durdíková a edice Père Castor

Lída Durdíková, provdaná Faucher, křtěná Ludmila, se narodila 1. dubna 1899 na Smíchově a zemřela 8. března 1955 v Paříži. Byla významnou česko-francouzskou spisovatelkou, překladatelkou a pedagožkou. V letech 1918–1933 spolupracovala s pedagogem Františkem Bakulem jako asistentka, nejdříve v Jedličkově ústavu pro děti a mládež s tělesným postižením, po Bakulově odchodu z ústavu, v jeho družině. R. 1929 se Lída Durdíková setkala s Paulem Faucherem (1898–1967) francouzským vydavatelem (edice Père Castor), učitelem a autorem dětské literatury, který organizoval koncertní turné Bakulových zpěváčků po Francii. V roce 1932 se za něho provdala a od roku 1933 žili společně ve Francii. https://cs.wikipedia.org/wiki/L%C3%ADda_Durd%C3%ADkov%C3%A1

10 titulů

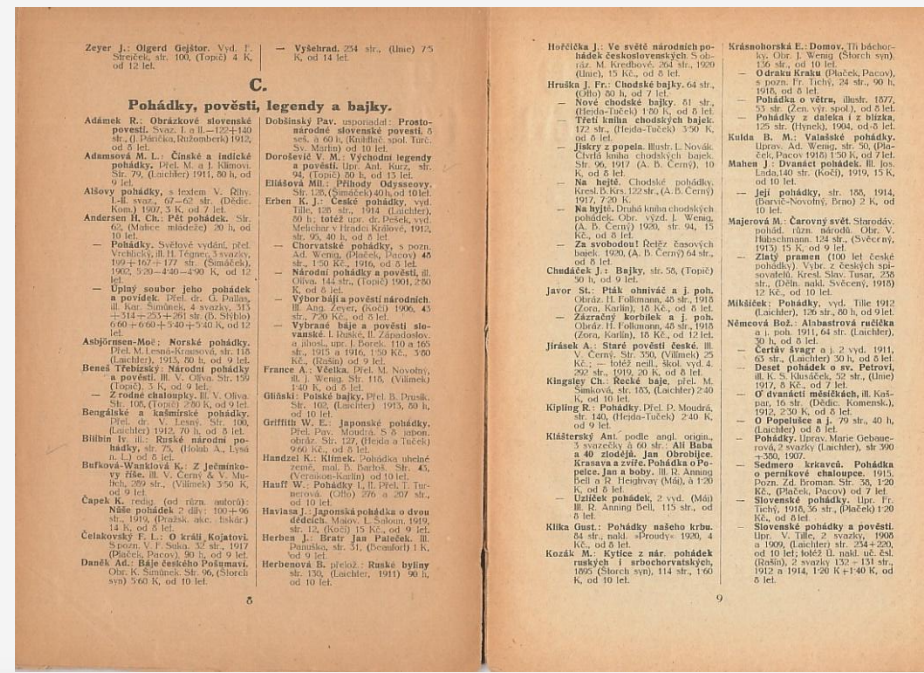
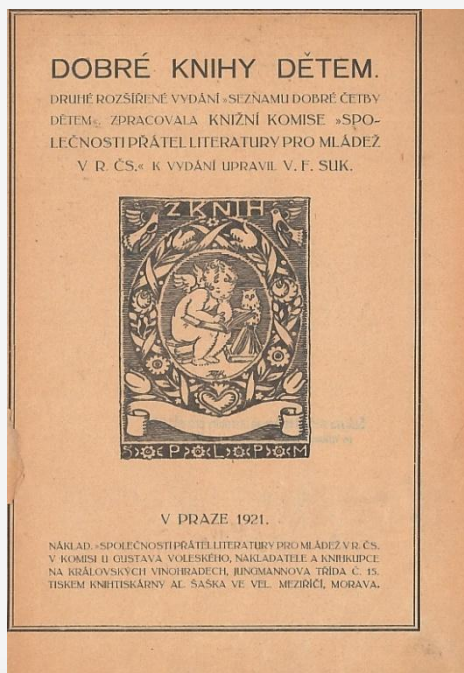
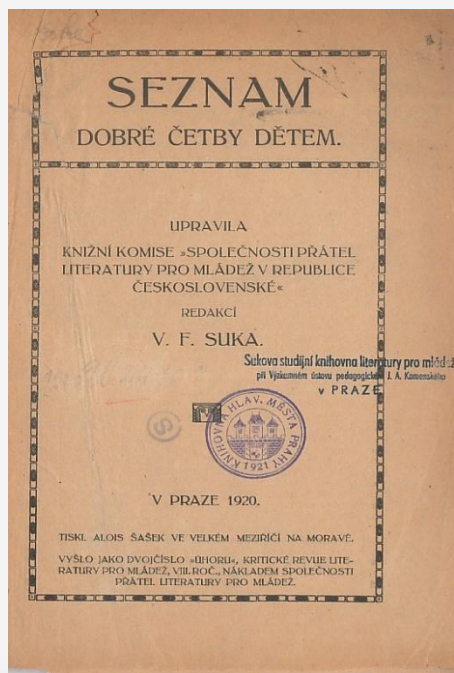
Učebnice

Do speciální sbírky Pedagogické knihovny dokumentující učebnicovou tvorbu se řadí jak učebnice pro všechny typy škol poskytující základní a střední vzdělání, tak vysokoškolské učebnice a skripta, dále pak teoretické publikace, učební plány a metodické příručky. Historická část učebnicové sbírky zahrnuje kromě ojedinělých cizojazyčných publikací v originále z konce 18. století rozsáhlý fond učebnic vyučovacích předmětů různých typů a stupňů škol vydávaných na historickém teritoriu českých i slovenských zemí po celé 19. století a v první polovině 20. století. Učebnice z těsně poválečného období dokumentují změny ve školském systému, kdy byla prosazena jednotná státní školská soustava a školství se politizuje. Další proměny v učebnicích osnovách a učebnicích plánech se pak odrážejí v českých a slovenských učebnicích vydávaných v letech šedesátých a později. Do současného fondu učebnic jsou, po rozdělení Československa, od počátku roku 1993 zařazovány učebnice včetně vysokoškolských skript vydávané takřka výhradně pro potřeby českých škol. Akvizice se soustředí na ty učebnice a učební texty, jež jsou v souladu se vzdělávacími cíli a právními předpisy vytyčenými Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a s rámcovými vzdělávacími programy.

592 titulů

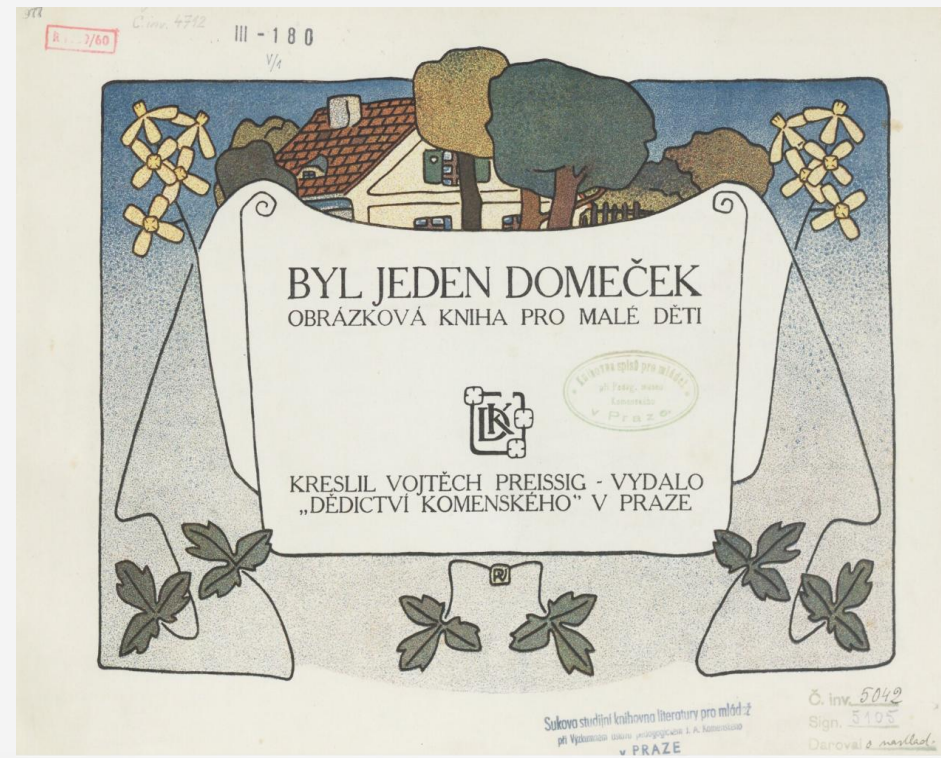
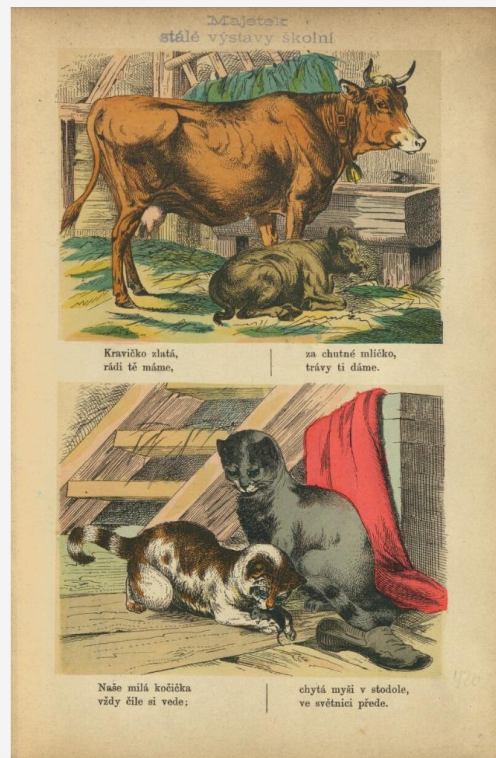
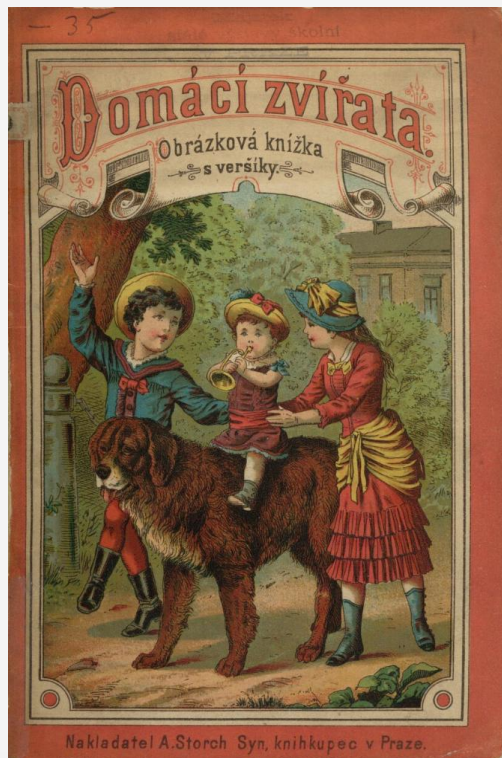
Digitalizace knih pro děti a mládež z fondu Sukovy knihovny

- v letech 2020 a 2021 byl postupně zdigitalizován soubor dětské literatury – 297 titulů
- bibliografický přehled kvalitních knih pro děti a mládež sepsal Václav František Suk pod názvem **Seznam dobré četby dětem** (1920), v následujících letech byly vydávány další seznamy, tentokrát doplněné o anotaci
- většina titulů ze souboru je ve fondu PK, část jich již byla zdigitalizována např. NK ČR nebo MZK

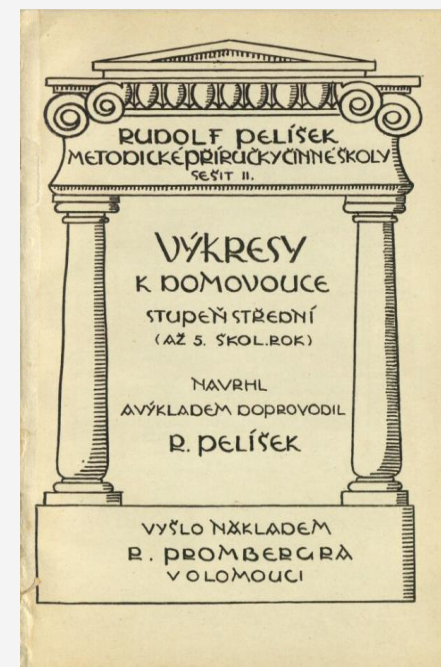
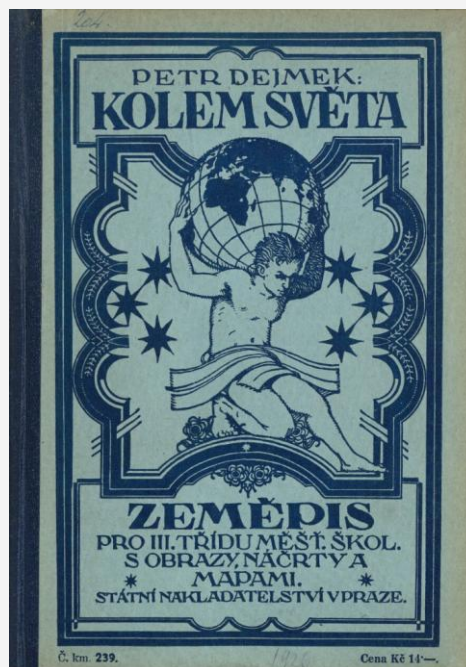
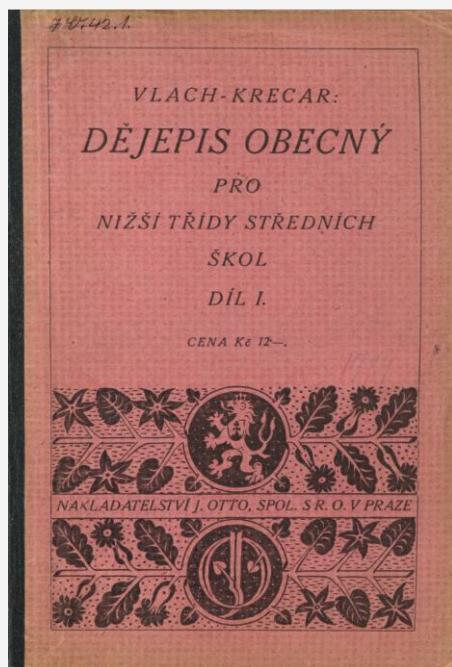
Od roku 2022 jsou do seznamu digitalizovaných knih zařazovány další vybrané tituly české produkce pro děti z 19. a 20. století.

- leporela a obrázkové knihy pro nejmenší čtenáře, převážně krásně vypravené tituly
- pro dokreslení vývoje dětské knihy jsou vybírány také tituly horší grafické i textové kvality

Digitalizace historických učebnic z fondu Pedagogické knihovny J. A. Komenského

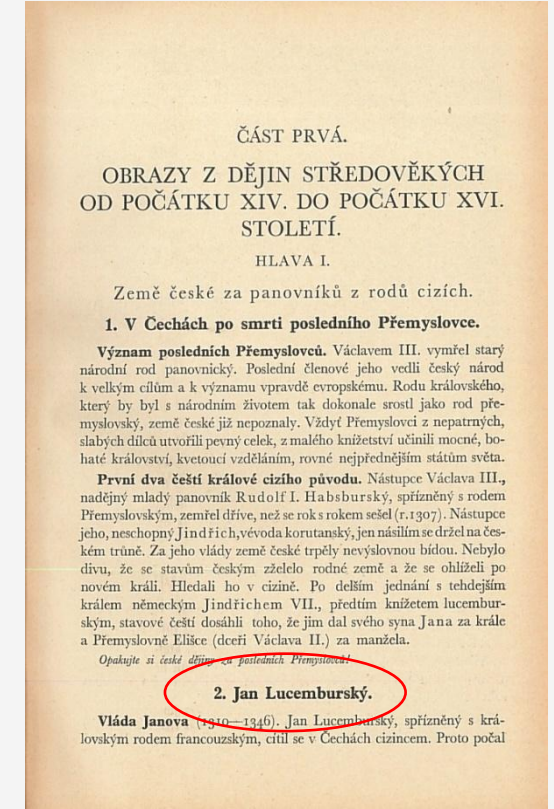
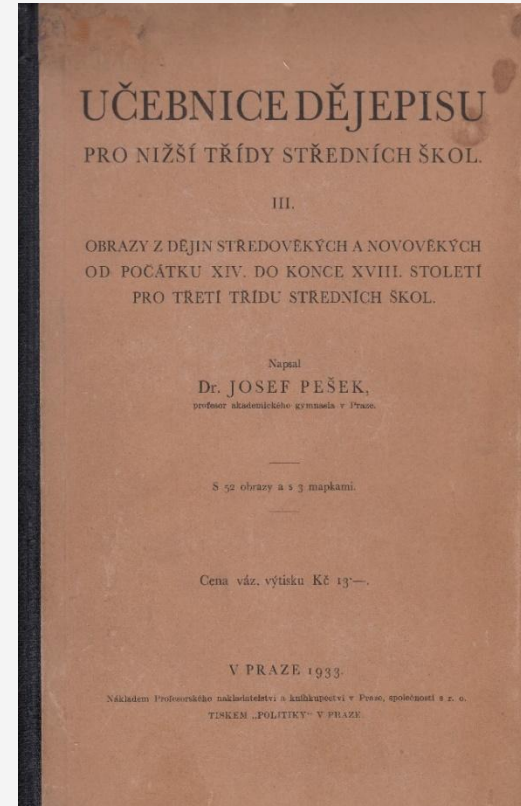
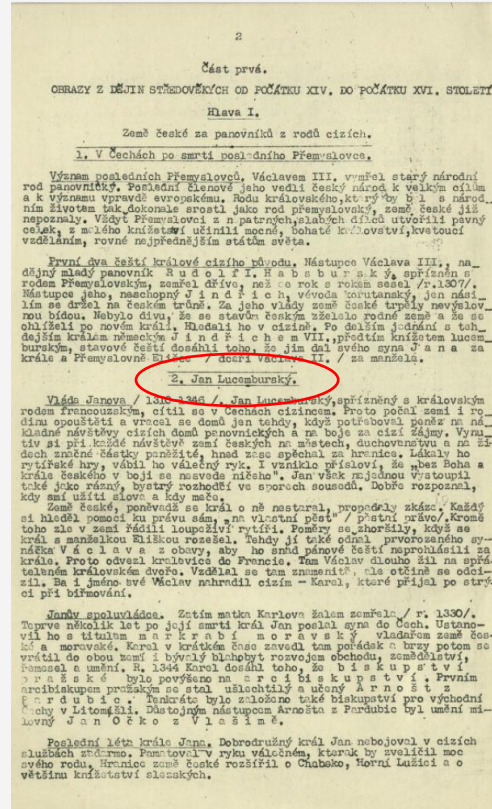
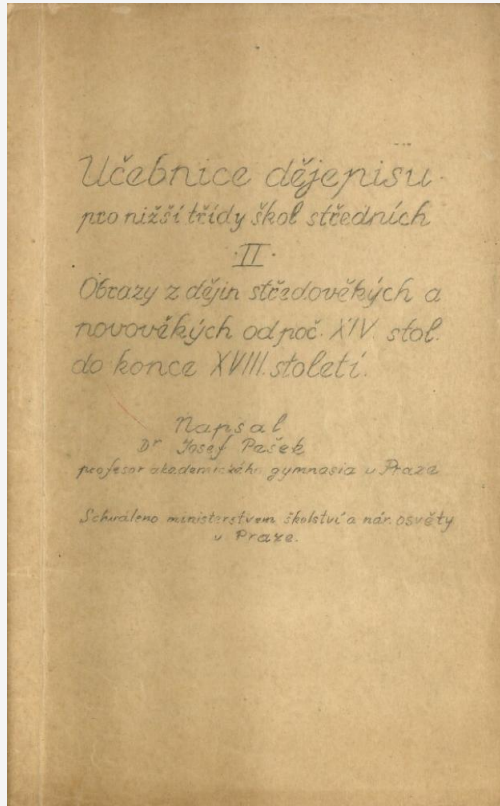
- v plánu digitalizace od roku 2022
- jednotlivé sbírky jsou rozděleny podle vyučovacích předmětů
- výběr titulů vychází z bibliografií, které byly v 90. letech 20. století zpracovávány a vydávány v NPMK J. A. Komenského a následných rešerš

Československá státní škola ve Velké Británii

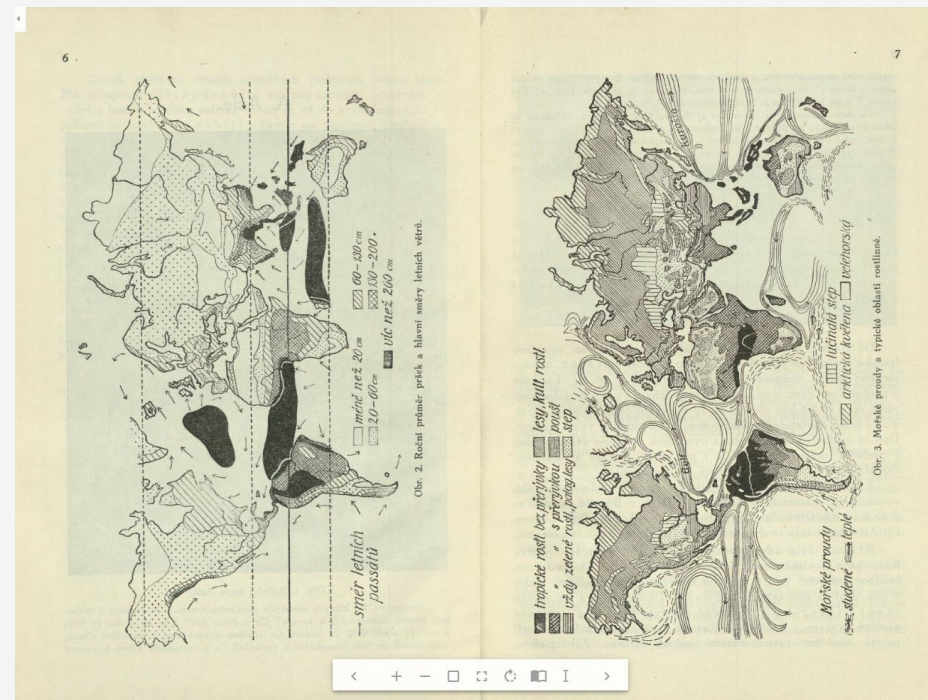
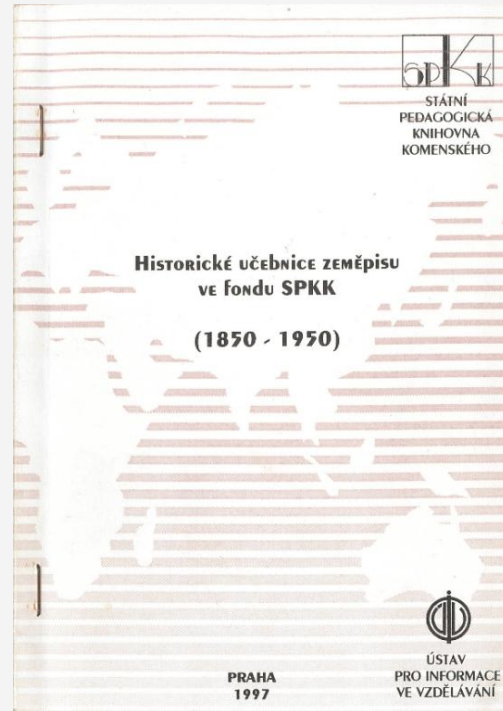
- unikátní nejucelenější soubor učebnic vydaných pro československé školy ve Velké Británii v době druhé světové války ve fondu NPMK J. A. Komenského
- psali je tamní čeští profesori pro své žáky – tj. pro děti, které odešly se svými rodiči do britského exilu nebo odjely samy tzv. Wintonovými vlaky
- učitelé vycházeli z originálů českých učebnic, které přepracovali pro potřeby výuky
- české učebnice, kterých bylo ve Velké Británii nedostatek, byly psány na stroji a rozmnožovány ve spolupráci s armádou
- tyto výukové materiály se nepoužívaly jen ve školách, ale sloužily i pro samostudium českých vojáků ve službách RAF
- smyslem bylo neztratit kontakt s výukou v češtině a po skončení na ni plynule navázat ve školách v Československu
- PK učebnice přijala do fondu v roce 1952 bez uvedení dárce
- v Národním archivu je deponován archiv těchto škol, který sem byl z Velké Británie převezen po roce 2000
- obsahuje mj. školní kroniky a školní pomůcky vytvářené tamními učiteli a také několik učebnic
- dar předala Milena Grenfell-Bainesová (rozená Fleischmannová), jedna z Wintonových dětí (známá jako Lady Remoska)

Ukázka originálu české učebnice a přepisu pro studenty ve Velké Británii

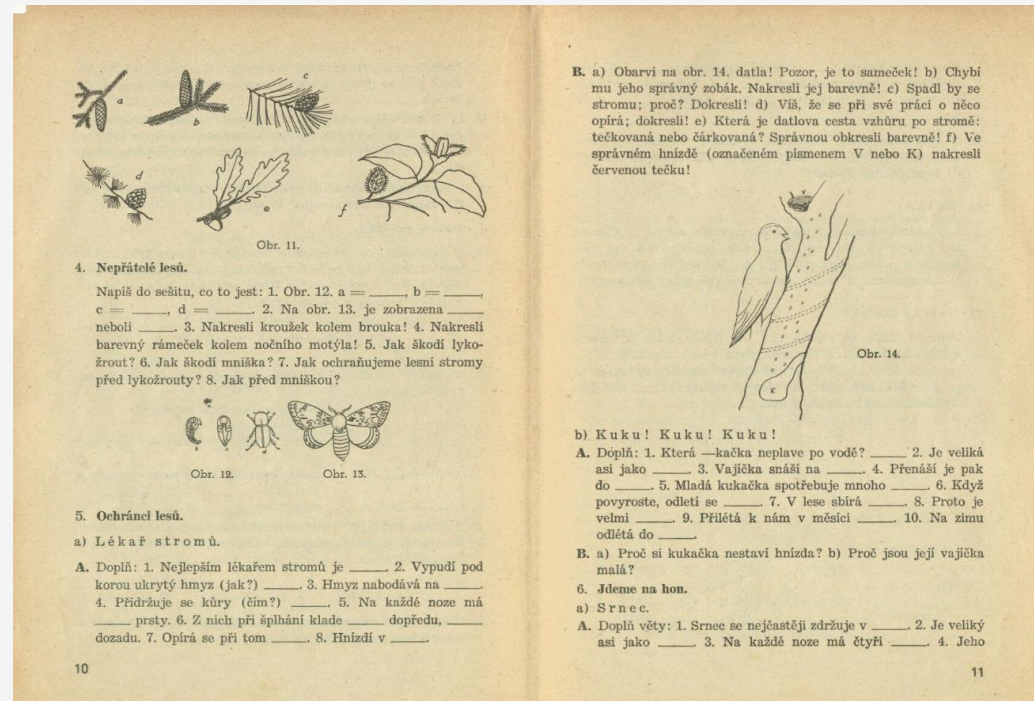
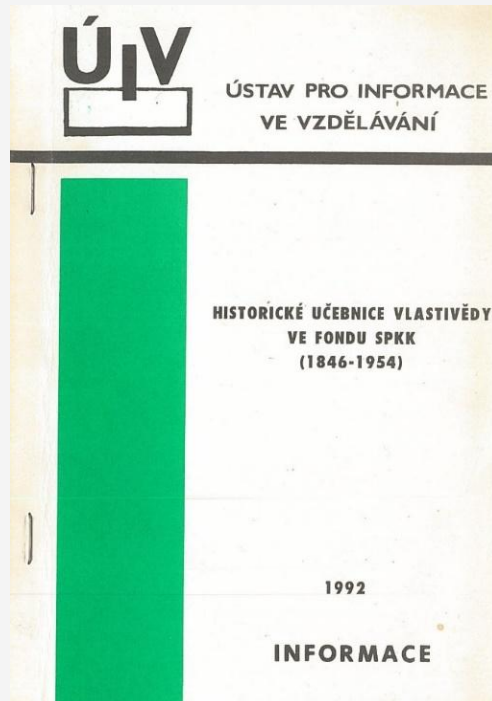
➤ rok 2022 - - resortní projekt Digitalizace MŠMT

- **digitalizace historických učebnic zeměpisu** – vychází z bibliografie z roku 1997
- 201 titulů, často se jedná o tituly, které má ve sbírce pouze PK

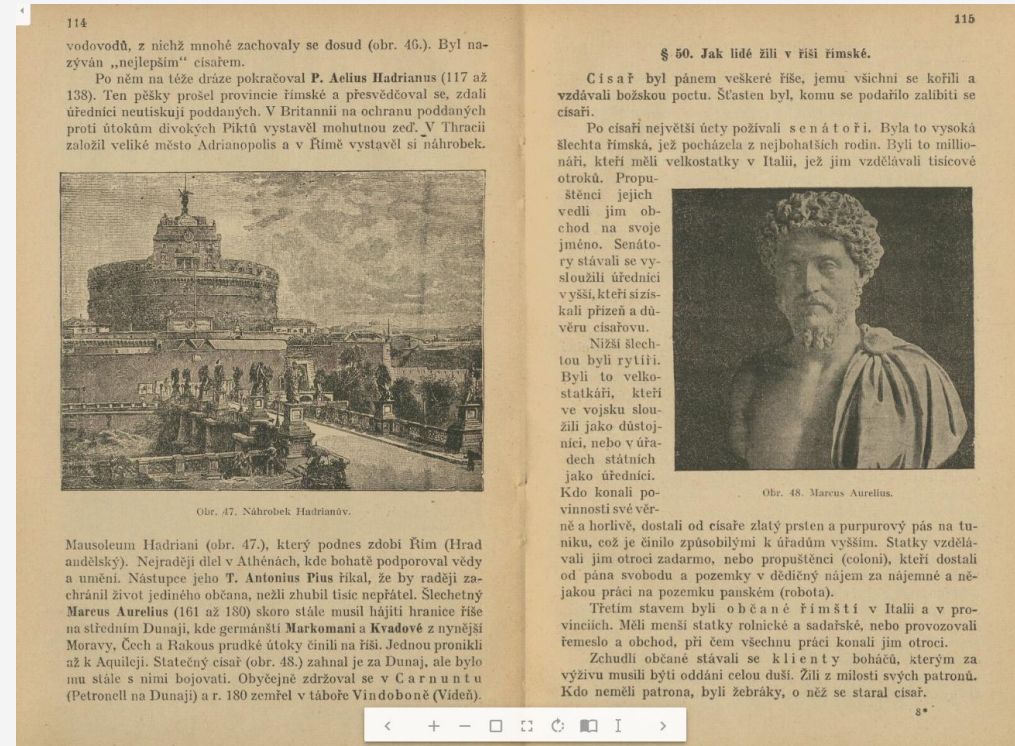
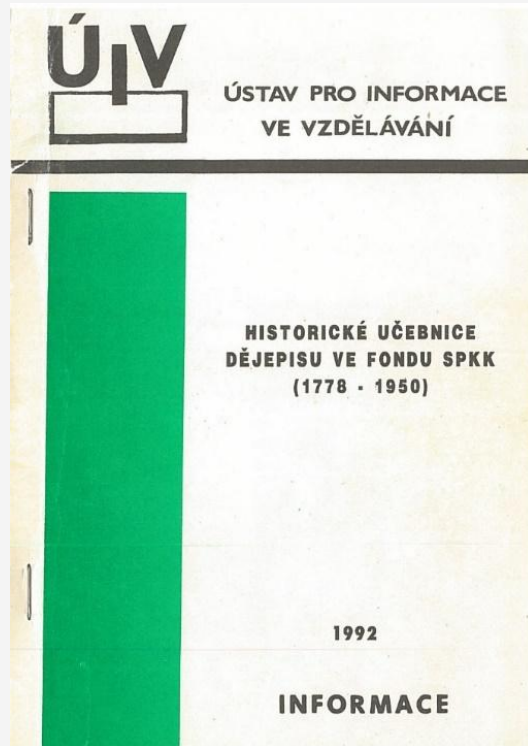
➤ rok 2023 - - resortní projekt Digitalizace MŠMT

- **digitalizace historických učebnic vlastivědy** – vychází z bibliografie z roku 1992
- 60 titulů - často se jedná o tituly, které má ve sbírce pouze PK

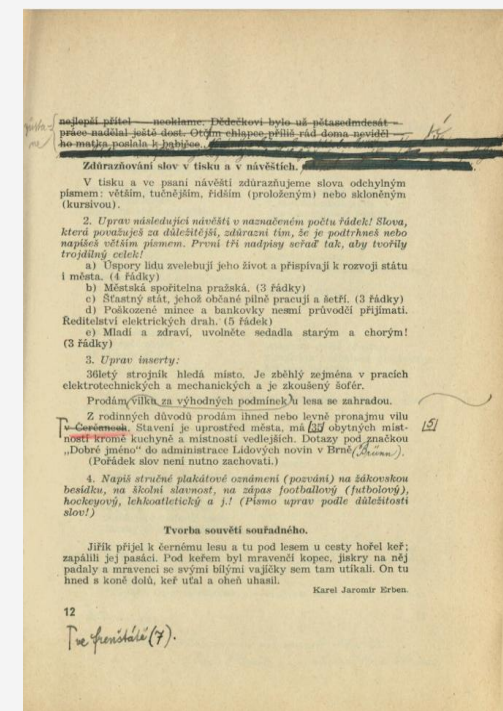
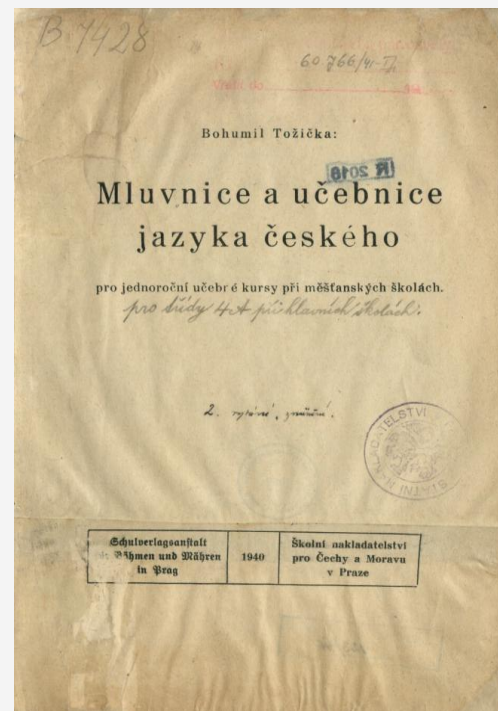
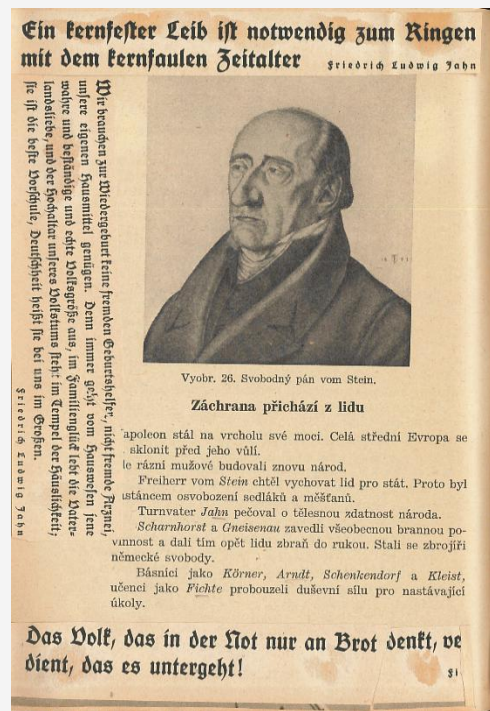
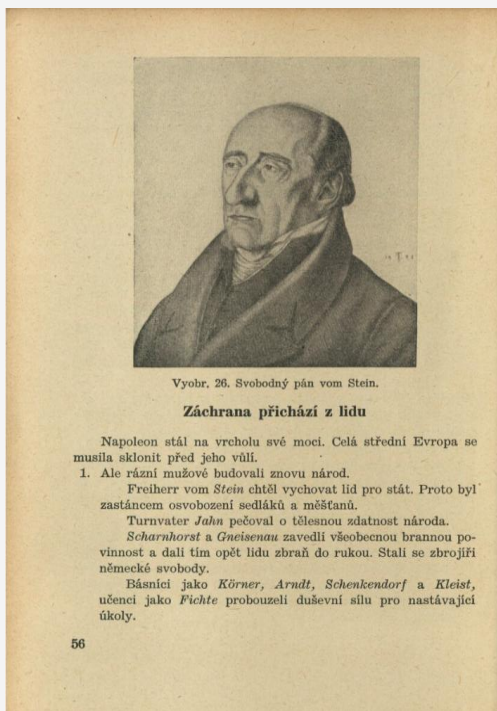
➤ rok 2024 - - resortní projekt Digitalizace MŠMT

- **digitalizace historických učebnic dějepisu** – vychází z bibliografie z roku 1992
- 124 titulů - často se jedná o tituly, které má ve sbírce pouze PK

Cenzurní zásahy a úpravy majitelů učebnic

- především z doby Protektorátu Čechy a Morava
- nevyhovující pasáže byly nejčastěji začerněny, případně přelepeny požadovaným textem
- digitalizovány byly výtisky bez cenzurních zásahů z důvodu úplnosti a dobré čitelnosti
- exempláře s úpravami jsou označeny v on-line katalogu k prezenčnímu studiu

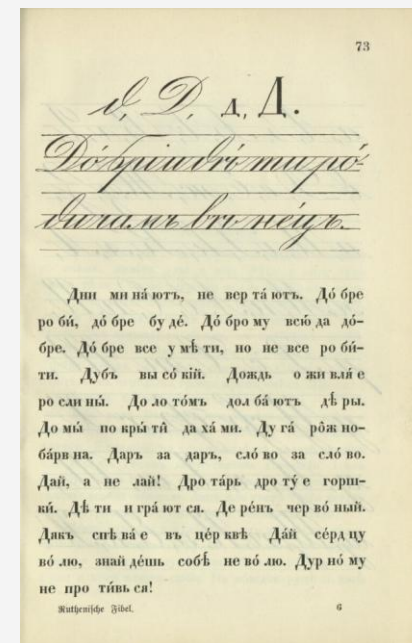
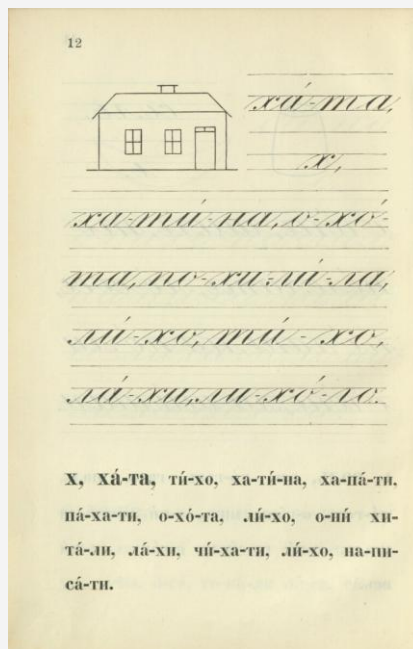
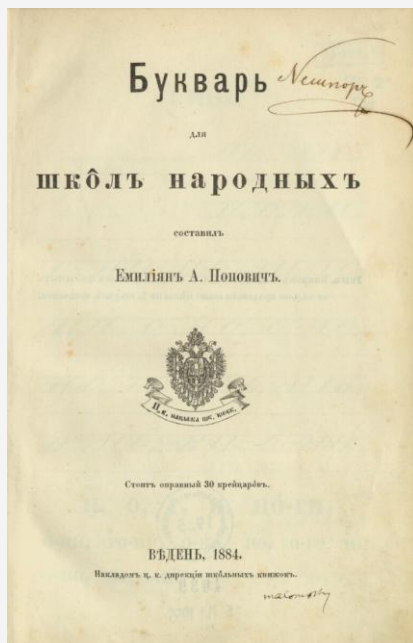

Digitalizace učebnic – ukrajinik (2 skupiny) – 24 titulů

1. skupina

- učebnice pro ukrajinské školy habsburské monarchie
- ve fondu PK jsou monografie vydané ve Vídni a ve Lvově v období 1884-1907

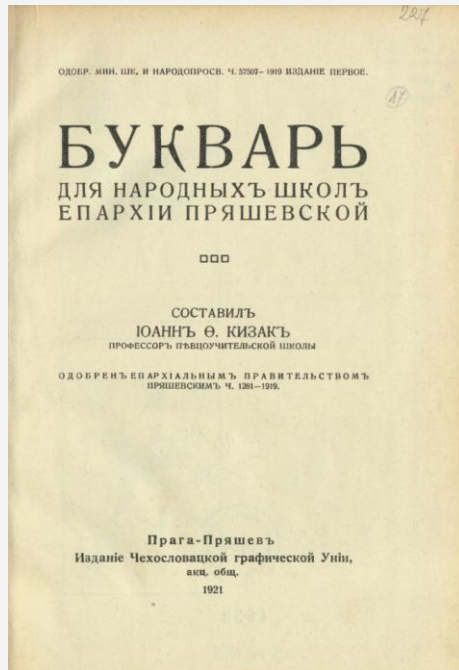
Slabikář vydaný ve Vídni roku 1884 – nejstarší monografie

2. skupina

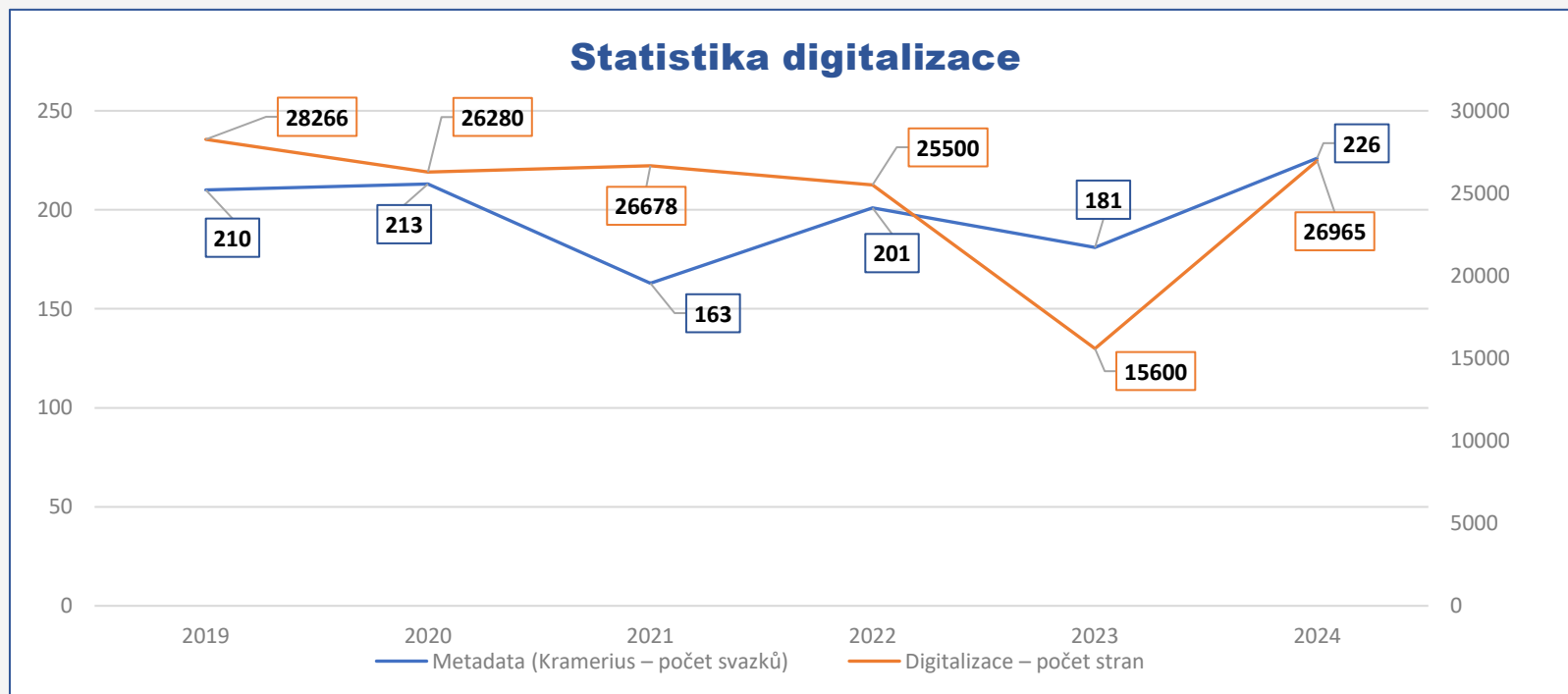
- učebnice pro podkarpatoruské školy a monografie týkající se vzdělávacího systému Podkarpatské Rusi
- vydávané byly jak na území Česka (Praha), Slovenska (Prešov), tak na území Podkarpatské Rusi (Užhorod, Mukačevo)

Slabikář vydaný v Praze roku 1921

Statistika digitalizace

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Metadata Kramerius – počet svazků	210	213	163	201	181	226
Digitalizace – počet stran	28266	26280	26678	25500	15600	26965

Děkuji za pozornost

**NÁRODNÍ PEDAGOGICKÉ
MUZEUM A KNIHOVNA
J. A. KOMENSKÉHO**

Jana Kubátová, Dis
kubatova@npmk.cz